

LUKA BRAJNOVIĆ – OD VJERNOSTI SEBI DO VJERODOSTOJNOSTI PROFESIJE

Danijel Labaš

IZLAGANJE SA ZNANSTVENOG SKUPA / UDK 070.11, 316.77:174 / PRIMLJENO: 31.08.2010.

SAŽETAK *U nekim je razdobljima, na nekim mjestima i u nekim medijima zbog neznanja ili osrednosti, zbog nečasnih ili moralno upitnih metoda novinara ili skandaloznih, izmišljenih ili nepotpunih vijesti novinarska profesija gubila na ugledu i vjerodostojnosti. To tvrdi Luka Brajnović, čija razmišljanja u komparativnoj analizi s drugim autorima čine "misaonu os" ovoga članka. Temeljna zadaća, odnosno cilj ovoga članka prikaz je i analiza upravo Brajnovićevih razmišljanja o mogućem čuvanju ili vraćanju ugleda i vjerodostojnosti novinarskoj profesiji. Novinari i mediji vjerodostojnost ne mogu vratiti sve dok će postojati ekstravagantne ideje o novinarstvu kao o poslu koji se bavi "javnim šaputanjima, optuživanjima i nezadovoljstvom sa svime što je ustanovljeno, ili kao o neutralnoj profesiji koja je etički hibridna i ravnodušna prema dobru i zlu", ističe Brajnović. Takvo je poimanje novinarske profesije protivno dobrom glasu i ugledu novinarskog posla koji je sam po sebi dostojan poštovanja cjelokupne društvene zajednice. I u novinarstvu, kao i u drugim profesijama, pojedinačna (ne)etičnost maloga broja novinara i medija baca sjenu na novinarstvo u cjelini, pa sam ugled profesije ovisi o dobrom glasu i ugledu osoba koje se njome bave. U novinarskoj profesiji, pokazuju rezultati ovoga članka koji prvi put u hrvatskoj javnosti analitički pristupa znanstvenim stavovima i razmišljanjima Luke Brajnovića, duboko je ukorijenjeno etičko i intelektualno zdravlje kojima se može vratiti vjerodostojnost profesiji.*

KLJUČNE RIJEČI

LUKA BRAJNOVIĆ, NOVINARSTVO, MEDIJI, VJERODOSTOJNOST, UGLED, ETIKA

Bilješka o autoru _____

Danijel Labaš :: Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji :: dlabas@hrstud.hr

UVOD

Već je iz samoga naslova ovoga rada očigledno da se njime želi podsjetiti na neke stare, ključne postavke vezane uz novinarstvo kao profesiju, ali i razvite neke nove uz pitanje novinarske etike te uz vjerodostojnost medija koja proizlazi iz vjernosti novinara struci kojom se bavi ne samo iz osobnoga nego i zbog javnoga interesa. Da bi se uopće moglo smisljeno razmišljati i pisati o vjernosti samome sebi kao, kako ističe Immanuel Kant, "dužnosti prema sebi" (Kant, 1999: 201ss), mora se istaknuti Kantova kategorija samopoštovanja koje je čovjeku potrebno da bi se uopće držao moralnim i razumnim bićem. Kao ljudska bića i novinari su moralna i razumna bića koja nastoje otkriti vezu između vjernosti sebi i vjernosti profesiji te je u svakodnevnome djelovanju i ostvariti. Iz te uske povezanosti izrasta, po mojem sudu, i snaga i vjerodostojnost svake, pa i novinarske profesije. A ona se mora temeljiti na istini: ponajprije na istini o sebi, potom na istini o vlastitom ponašanju i djelovanju, te na kraju na istini o novinarskoj profesiji, kao i o novinarstvu i medijima danas.

"LOŠA REPUTACIJA TISKA"

Jedna poznata francuska uzrečica kaže: "Ono što je istinito s ove strane Pireneja, pogrešno je s one strane" (Bocheński, 1997: 45). Nekako u tom duhu danas je gotovo postala moda tvrditi da je istina relativna. Isto to vrijedi i za istinu o novinaru kao subjektu, kao i za istinu o novinarskoj profesiji i o vjerodostojnosti medija. S jedne strane puno je onih koji medijima i novinarima otvoreno prigovaraju da su "apsolutno nevjerodostojni". Ne treba ići daleko, u Balzacovo, Matoševo ili još neko starije doba, da bismo ustvrdili kako su se novinarstvom često bavili i oni koji ničime nisu pridonosili vjerodostojnosti toga zanimanja. I danas se novinarstvom bave oni koji ne pridonose vjerodostojnosti medija. Tako Ante Gavranović ističe kako je u hrvatskim medijima sve očitija "erozija profesije i profesionalnosti te zapostavljanje ili čak potpuni gubitak etičke dimenzije, ali umjesto dijaloga o tome svjedočimo netolerantnim monolozima". Gavranović medijima – dnevnim i tjednim listovima – predbacuje da je usmjerenje na "senzaciju, skandal, zamagljene činjenice ili izmišljene događaje nanijelo velike štete novinarstvu i novinarima" (Gavranović, 2006: 4-5).

"U trci za naj hrvatsku medijsku svinjariju vodi se oštra borba između političara i medija samih – prvi bi uređivali medije po svojim aršinima, a drugi pak misle da su novine poštanski sandučić u koji se može ubaciti svekoliko smeće, a sve pod krinkom slobode informiranja i prava javnosti da zna", apostrofira pak Gojko Marinković (2006: 7), dok Radovan Stipetić zaključuje: "Sudeći po nekim ovdašnjim novinama, u svijetu se ne događa ništa osim seksualnih skandala slavni i bogatih" (Stipetić, 2006: 11). Zbog svega toga "Hrvatska je danas u novinarski vrlo intrigantnoj poziciji, ali hrvatska javnost o tome ne zna gotovo ništa", jer su tiskani i elektronički mediji gotovo bez iznimke skrenuli u estradizaciju svih područja koja prate, pa tako "i u ridikulizaciju vlastitog čitateljstva, gledateljstva, ili slušateljstva" (Masle, 2006: 13).

U tom kontekstu, koji nije izmijenjen ni danas, novinari i mediji gube na vjerodostojnosti, a sloboda izražavanja pretvorena je u zloupotrebu medija. Na taj je način otvorena

Pandorina kutija iz koje su izašli zli duhovi – bez realne mogućnosti da se uspostavi normalna kontrola. “Zli duhovi izrodili su se u opaki senzacionalizam, žutilo najvećeg dijela novinarstva, koji se u konačnici obija o glavu začetnicima i pokretačima takvog medijskog pristupa. Međutim nanijete su velike štete novinarstvu i novinarima i teško ćemo ih se riješiti”, zaključuje Gavranović (2006: 4).

I Jacques Leaute govori o “lošoj reputaciji tiska” te ističe da su novinari moralno ravnodušni. Veliki dio javnosti zbog toga smatra da novinari ne daju točne informacije pa se uvriježilo mišljenje da rade brzo i da iskrivljuju stvarnost. “Iskrivljavanje vijesti samo je jedan od razloga loše reputacije tiska.” (Leaute, prema Brajnović, 1978: 81) Theodore Peterson nabraja sedam najčešćih kritika javnosti u odnosu na novinarstvo. Prigovor javnosti usmjeren je prije svega na sebični interes tiska, zato što tisak koristi svoju ogromnu moć za postizanje sebičnih ciljeva, ne obazirući se na nacionalni interes. Isto tako tisku se predbacuje da je pod izravnim utjecajem financijskih interesa koje Peterson naziva *big business*. Prigovara mu se i to što se suprotstavlja društvenim promjenama, jer je češće bio konzervativna, a ne pokretačka snaga. Javnost jednako tako misli da je tisak površan i da ne prepoznaje važnost događaja koji su se zbili tijekom jednoga tjedna te da napada moralnost javnosti. Tisak, to jest mediji često bez opravdanog razloga narušavaju intimu ljudi. Na kraju, kao sedmi prigovor javnosti, Peterson ističe problem kontrole: medije nadzire određena društveno-ekonomska klasa, točnije ona koja je pod utjecajem *big businessa* (Peterson, prema Brajnović, 1978: 81).

Ne ulazeći u dublju raspravu o valjanosti iznesenih teza koje pretjerano generaliziraju, istina je da se u nekim krugovima nikada nije imalo povjerenja u objektivnost novinara i istinitost njihovih informacija.

I dok se s jedne strane o stanju u novinarstvu i medijima govori i piše vrlo pesimistično, s druge strane logično je i opravdano, kako ističu drugi autori, stati u obranu medija i novinara, ističući njihove pozitivne strane i njihov neprijeporni doprinos razvoju društva u cjelini. Mogli bismo reći: živimo u svijetu paradoksa. Jer, nije li paradoksalno da se za sva zla optužuju mediji dok oni zapravo nikad nisu bili bolji? Da bismo se i sami u to uvjerali, dovoljno je “prelistati prošlostoljetne novine, pogledati nekoliko emisija iz pedesetih godina – ili pročitati žestoke napade negdašnjih kritičara” (Bertrand, 2007: 8). Mediji su dakle bolji, ali ostaju mediokritetski, upozorava Bertrand: ako je nekada većina ljudi i mogla bez njih, “danas se čak i u ruralnim područjima osjeća potreba ne samo za medijima nego za kvalitetnim medijima” (2007: 8). Može se slobodno reći da poboljšanje medija nije tek poželjna promjena, nego daleko više. Jer, ako se mediji ne promijene i ne poboljšaju, u pitanju je i opstanak same demokracije, zato što ona ne može funkcionirati bez dobro informiranih građana, a takvih građana ne može biti bez dobrih i kvalitetnih medija. “Mediji su u demokraciji jedan od temeljnih čimbenika zbog njihove uloge koja se sastoji u tome da informiraju i da pomažu građanima u oblikovanju mišljenja i kritike. Bez takvih medija, demokratski sustav nije sposoban vršiti svoju ulogu” (Lovrić, 2009: 101).

Stoga može začuditi činjenica da su u Hrvatskoj najnakladnije novine one koje “dižu najviše prašine” te da su najgledanije televizijske i najslušanije radijske emisije one koje

su dovoljno "pikantne", a isto to vrijedi i za internetske portale i stranice. Osim toga i sami vidimo što korisnici medija kupuju na kioscima. Njih ne brine tko nadzire medije i guši novinarsku slobodu izražavanja – vlasnici, oglašivači ili političari. Publiku ili korisnike medija ne brine toliko jesu li mediji neovisni i koliko su neovisni, ima li u medijima istraživačkog duha ili nema i koliko je novinara istraživača, a koliko njih samo "dotura" informacije javnosti. Kao da ih pretjerano ne zanima ni koliko morala, koliko etike imaju sami novinari. Na kraju krajeva njihova autonomija u izboru medija pruža im mogućnost da ostvare i svoje pravo na informiranje iz određenoga izvora, dok drugi mogu zaobilaziti ili ignorirati. Mentalitet današnjeg čovjeka ne dopušta da izvor morala i moralnih vrednota bude netko ili nešto izvan čovjeka, izvan njegove svijesti. Tako može izgledati kako se o etici u javnome komuniciranju i o vjerodostojnosti medija i novinara razmišlja tek "kabinetski", premda to nije točno.

PRIJEPORI OKO VJERODOSTOJNOSTI MEDIJA

Stoga valja podsjetiti da sami prijepori oko vjerodostojnosti novinara i medija nisu novi. Tako je 1982. godine Alfons Auer isticao da je u pluralističkom društvu današnjice prožetome različitim razmišljanjima potrebno doći do onoga što on naziva "minima moralia" – "moralnim minimumom" i za novinarstvo i za novinarsku etiku. Neki u tom minimumu otkrivaju etiku autentičnosti i vjerodostojnosti (Fleck, prema Koprek, 1992: 118).

Jedan od autora koji inzistira na potrebi očuvanja ili povratka vjerodostojnosti novinara svakako je i poznati francuski novinar i znanstvenik Claude-Jean Bertrand (2007: 83). Drugi je hrvatski i španjolski književnik i novinar, intelektualac i znanstvenik Luka Brajnović.¹ Njima se na ovome mjestu mogu na teorijskoj razini razmišljanja o moralnosti i etičnosti pridružiti i francuski filozof Emmanuel Levinas, talijanski moralist Guido Gatti i mnogi drugi čija se razmišljanja analiziraju i uspoređuju u ovome radu.

No u središtu ovoga rada ipak su ponajprije razmišljanja Luke Brajnovića, Claude-Jeana Bertranda i dijelom Emmanuela Levinasa. Njih trojica dobro se uklapaju u spomenutu sliku

¹ Gojko Borić (http://www.matica.hr/HRRevija/revija2010_1.nsf/AllWebDocs/HRVATI_U_MADRIDU_) piše ovako o Luki Brajnoviću: "Prof. dr. Luka Brajnović (Kotor, 1919 – Pamplona, 2001), književnik, novinar, publicist i teoretičar medija. U Hrvatskoj je bio suradnik časopisa *Luč* i *Hrvatska straža*. Objavio je romane *Zaboravljene suze* i *Triplo Kokoljić*. U Madridu je s dominikancem Hijacintom Eterovičem uređivao katoličku reviju *Osoba i duh*. Osnovao je nakladu "Osvit", u kojoj je izdao djela Vinka Kriškovića, Augustina Juretića i Lucijana Kordića kao i *Sveto pismo* u prepravljenom prijevodu nadbiskupa Šarića. Studirao filozofiju i književnost u Zagrebu i Madridu te pravo u Pamploni, gdje je doktorirao. Od 1960. do 1992. radio kao sveučilišni profesor u Pamploni na Fakultetu informacijskih znanosti, obnašajući važne dužnosti na njemu. "Don Lucas", kako su ga svi zvali, bio je omiljen među svojim studentima i kolegama pa je za vrijeme agresije na Hrvatsku uspješno predsjedavao društvom "Amigos de Croacia" (Prijetelji Hrvatske). Gotovo trideset godina pisao je kolumnu za vanjsku politiku u dnevniku *Diario de Navarra*. Usput je bio urednik u časopisu *Nuestro Tiempo*, suradujući i u nekoliko drugih revija u Španjolskoj, Portugalu i Meksiku. Objavio je niz stručnih knjiga o novinarstvu, kao *Tecnología de la información*, (1967), *Deontología periodística*, (1978), *El ámbito científico de la información*, (1979), ali i književnih djela, među ostalima *Poema americano* i *Ex ponto*, sve objavljeno u Pamploni. Sveučilište Navarra iz Pamplone dobilo je 2005. Nagradu Ine za promicanje hrvatske kulture u svijetu. Brajnović je objavio i tri knjige pjesama na hrvatskom. Neko je vrijeme uređivao glasilo HNO-a Branka Jelića *Hrvatsku Državu* u Madridu, ali je brzo odustao jer Jelić nije mogao podnijeti da ne bude slavjen u svakom broju. Fakultet informacijskih znanosti u Pamploni ustanovio je međunarodnu nagradu za novinare "Premio Brajnovich de la Comunicación", koju su dobili brojni istaknuti žurnalisti, a među njima postumno i hrvatski novinar Siniša Glavašević, ubijen u Vukovaru. Posmrtno izlazi Brajnovićeva autobiografija *Despedidas y Encuentros* (Rastanci i sastanci), u kojoj opisuje ne samo svoj životni put nego i stradanja i težnje hrvatskoga naroda. Nakon četvrtog izdanja u Španjolskoj trebalo bi ju izdati i u hrvatskom prijevodu." Više o Luki Brajnoviću upravu u njegovoj knjizi: *Despedidas y encuentros. Memorias de la guerra y el exilio*, Euns, Pamplona, treće izdanje 2001., kao i na službenoj stranici Sveučilišta Navarra u Pamploni (<http://www.unav.es/fcom/actividades/brajnovic01.htm>) te na stranici "Premio Brajnovic de la Comunicación" (<http://www.unav.es/fcom/brajnovic/>).

o istini “s dvije strane Pireneja”. Premda Hrvat, Brajnović je naime djelovao u Španjolskoj, Bertrand i Levinas u Francuskoj, a opet su mislili – na isto, to jest na istu istinu. Na taj način najbolje su pokazali da je uzrečica o “dvjema istinama s dvije strane Pireneja” zapravo lažna, ili u najmanju ruku – upravo zbog spomenutoga ljudskoga razuma – neodrživa.

Luka Brajnović i njegov pogled na vjernost novinara odabranoj profesiji i vjerodostojnost medija nije poznat široj hrvatskoj, pa tako ni novinarskoj i znanstvenoj javnosti, a ovaj je rad prvi pokušaj predstavljanja njegove misli u širem kontekstu. Kada je, nakon višedesećetletnoga političkog izgnanstva, 1997. godine posjetio Zagreb i održao više zapaženih predavanja, svečano mu je dodijeljena i Spomen-medalja Sveučilišta u Zagrebu. Do tada je taj ugledni profesor Navarskoga sveučilišta (Universidad de Navarra) u Pamploni i jedan od osnivača tamošnjega Fakulteta za komunikacije (Facultad de Comunicación), jednoga od najprestižnijih ne samo u Španjolskoj nego i u svijetu, već odgojio trideset naraštaja novinara i još za života dobio izuzetno vrijedno priznanje. Naime na inicijativu njegovih sveučilišnih kolega, koji su ga poput studenata zvali “el maestro” ili “don Luka”, od 1997. godine dodjeljuje se “Premio Brajnovic de la Comunicación” – jedna od najznačajnijih nagrada na području novinarstva. Postumno ju je dobio i hrvatski novinar i najupečatljiviji, najvjerodostojniji glas ratom razaranog i ubijenog Vukovara – Siniša Glavašević.²

NOVINAROV ETIČKI OSJEĆAJ I KRITERIJ

Luka Brajnović bio je čovjek vjeran svojim načelima. Uvijek je inzistirao na tome da je dobar komunikator, dobar novinar onaj koji zadržava kritički stav prema sebi i svojim sudbama. Svojim je studentima govorio da je “medijski profesionalac onaj tko se posvećuje služenju drugima”. “Čovjek vrijedi onoliko koliko je sposoban voljeti, misliti, prosuđivati i vrednovati svoja djela, te koliko je sposoban slobodno (svojom vlastitom voljom) djelovati birajući dobro i izbjegavajući zlo”, piše Brajnović (1978: 15). Nitko razuman neće pobiti ovu tvrdnju. Možda je može proširiti ili dopuniti, ali je ne može u potpunosti zanijekati. Jer ljudsko biće uvijek posjeduje etički osjećaj ili moral, na kojem god stupnju kulture ili civilizacije bilo. Ova urođena ljudska sposobnost postupno, kroz svoje praktično djelovanje, oblikuje i usavršava ono što možemo nazvati čovjekovim moralnim kriterijem (Brajnović, 1978: 21), koji je od izuzetne važnosti u obavljanju svake, pa i novinarske profesije.

Čovjek ima osjećaj za lijepo i ružno, za istinu i laž, za vulgarno i plemenito, za pristojno i nepristojno, ali često ne zna pouzdano zašto mu je nešto lijepo ili zašto je nešto stvarno ili lažno (Brajnović, 1997: 277). Ne zna kazati što je ljepota, a što istina. Ipak, čovjek posjeduje osjećaj za lijepo, za ružno, za istinito ili lažno i stoga ponekad oblikuje svoje sudove koji nisu rezultat njegova znanja, nego samo tog osjećaja. Isto je s osjećajem za etičnost i etično: svi ljudi ga imaju, jer postoji razlika između dobra i zla, između poštenih

² Siniša Glavašević dobio je “Premio Brajnovic” za 2001. godinu postumno. Novinar, publicist i prozaik Glavašević rođen je u Vukovaru 4. studenoga 1960. U rodnom je gradu završio osnovnu i srednju školu, a u Sarajevu studij komparativne književnosti i bibliotekarstva. Bio je urednik Hrvatskoga radija Vukovar i ratni izvjestitelj. Nakon što su agresorska JNA i četnici zauzeli Vukovar, odveden je 19. studenoga 1991. iz vukovarske bolnice i od tada mu se izgubio trag. Ekshumiran je iz masovne grobnice Ovečara i identificiran, tako da se pretpostavlja da je ubijen istoga dana kada je odveden, 19. studenoga 1991. Matica hrvatska u Zagrebu posmrtno mu je 1992. objavila zbirku *Priče iz Vukovara. Priča o gradu* vjerojatno je najpoznatiji esej iz pera Siniše Glavaševića.

i nepoštenih čina (Gatti, 1992: 14-15). Kao što postoji ljepota neovisna o našem mišljenju i kao što postoji istina iako je mi ne poznajemo, isto tako postoji razlika između dobra i zla, prepoznavali je mi ili ne.

Ovakvo emocionalno stanje još uvijek predstavlja etički osjećaj, a da bi postalo etički kriterij, potrebno je znati, tvrdi Brajnović, je li nešto dobro ili loše.³ Etički kriterij nije isto što i moralni osjećaj ili moralna savjest. Etički kriterij pripada volji⁴ i inteligenciji, a kako ove sposobnosti ne djeluju na fizičke osjete – za toplo, hladno, boju i slično – on je duhovne naravi. Upravo zbog toga, iako ne samo zbog toga, svjesni smo da se ne smije činiti zlo i da moramo činiti dobro (Brajnović, 1997: 278).

Nije potrebno naglašavati da se sve što je moralno dobro ili loše odnosi na kompletnu osobu: "Ljudi se povezuju s dobrom i zlom prema svojim moralnim postupcima. To znači da je za etičku diferencijaciju ljudskih postupaka potrebno promatrati samu ljudsku osobu u cjelini. Mjerilo prema kojem se definiraju ti postupci je razum, to jest čovjekova racionalna narav. Neki postupak je čestit ako je u skladu s ispravnim razumom i općim dobrom." (Brajnović, 1978: 28) To je vidljivo u primjerima ili prilikama kad osoba ne ovisi samo o svojim fiziološkim ili osjetilnim sklonostima, nego kad putem svojih postupaka ulazi u odnose s drugim ljudima (Levinas, 1961: 263-289). Kleveta, laž, kaljanje obraza, skandal i tome slično – sve su to moralni delikti ili zločini, rekla bi Simone Weil (1956: 63, prema Koprek, 1992: 114), jer su u suprotnosti sa zdravim razumom, koji u ovim slučajevima zahtijeva da čovjek svoje vlastite interese podvrgne stvarnim interesima drugih i općemu dobru društva. "Svatko zna da novinarstvo ako se više ne da razlikovati od organizirane laži, predstavlja zločin. Ipak čudno je da se drži da ovaj zločin ne treba kažnjavati", napisala je još 1956. vrlo oštro Simone Weil.

Sve dok toga na krajnje dosljedan način ne postane svjestan svaki novinar, sve dok novinarska struka ne postane toga svjesna, rezultati ispitivanja javnoga mnijenja o vjerodostojnosti novinara ostat će na niskoj razini. Pokazalo je to i istraživanje što ga je za organizatora simpozija – Fakultet političkih znanosti – provela nezavisna agencija Media Metar u prosincu 2009. godine. Novinari su u očima javnosti prošli – možemo to slikovito reći – "kao bosci po trnju". Ako rezultate prijašnjih istraživanja (Malović, 2007) i ovoga istraživanja uzmemo ozbiljno, a moramo ih uzeti ozbiljno, onda je javnost novinarima jasno poručila da moral i profesionalnost, kao i etički kodeksi profesije koji ih obvezuju na moralno djelovanje – weberovski rečeno – nisu fijaker pa da se u njega popnu i s njega siđu kako i kada im je drago.

³ "Čovjek, dakle, osjeća dobro i zlo, ili, bolje rečeno, ono što je moralno dobro ili loše. Zbog toga, neki moralisti, kao Scheler ili Hartmann, tvrde da te vrijednosti, noetičke, moralne, estetske – *osjećamo*. Sigurno je tako, jer osjećamo dobro i loše kao nešto *ugodno* ili *neugodno*, dostojno naše hvale, ili pak odbojno i mrsko" (Brajnović, 1997: 277).

⁴ Brajnović objašnjava da ljudsko biće posjeduje etičku vrijednost ako je prepozna i ostvaruje dragovoljno. Volja je osnovna sposobnost koja pokreće naš život; njome upravlja razum kako bismo živjeli prema vlastitim odlukama, a to uključuje slobodu. "Moralan čovjek ipak je neovisan onoliko koliko sam donosi odluke o svom ponašanju, a nitko nema pravo raspolagati njegovom savjesti. Međutim, vidjet ćemo da etička vrijednost ima i transcendentalni karakter. Kao što je naravni razum spreman spoznati istinu, isto je tako zbog vlastite naravi, krajnji cilj volje dobrota" (Brajnović, 1978: 22).

Hrvatski građani naime smatraju da su novinari skloni manipulaciji, senzacionalizmu i isticanju loših vijesti,⁵ a Igor Kanižaj naglašava da je nedopustivo što u Hrvatskoj ne postoji istraživanje o tome kako sami novinari vide svoju profesiju.

NOVINARSTVO KAO PROFESIJA U SLUŽBI DRUŠTVA

A profesija – onako kako je vidi Luka Brajnović – određena je područjem svog djelovanja i od profesionalca zahtijeva vještinu i sposobnost ostvarivanja određenoga i specijaliziranog javnog djelovanja u korist neke društvene skupine ili cjelokupnog društva. Takvo djelovanje, za koje je potrebna prikladna priprema, istodobno pruža prestiž profesionalcu i profesiji te određenu stabilnost i ekonomski interes osobi koja ga obavlja po vokaciji (Gatti, 1992: 9) ili po vlastitom izboru (Brajnović 1978: 44). Kako je jasno da je profesija praktična aktivnost i da kao takva potpada pod etička razmišljanja, to ujedno znači da i sama mora slijediti određena načela i pravila. Zato je i razumljivo što se novinarska deontologija prije svega i temeljno bavi specifičnim dužnostima profesionalca (Bertrand, 2007: 10).

Bez ustručavanja možemo reći da se u tim specifičnim dužnostima novinara kao profesionalca ogleda i njegova slika o sebi samome. Brajnović u glavnim crtama nabraja njih deset. Na prvome mjestu novinar mora biti odan izabranoj profesiji koja je određena onim aktivnostima kojima i sama pridonosi ugledu i časti. Na drugome mjestu navodi da novinar kroz školovanje i učenje mora proći određenu pripremu i steći odgovarajuće specifično osposobljavanje kako bi se mogao baviti novinarskim poslom. Kako Luka Brajnović navodi na trećem mjestu, novinar se mora kompetentno i čestito baviti svojom profesijom, imajući uvijek pred očima ljudsko dostojanstvo, dok na četvrtom navodi da novinar mora biti predan profesionalnom radu kako dolikuje “stvarnoj vokaciji” ili pozivu. Na petome mjestu kaže da novinar mora pružati usluge koje su rezultat bavljenja tim poslom na korist općeg dobra i u službi društva te se mora permanentno profesionalno usavršavati i pritom nikada ne smije smatrati da je njegovo usavršavanje završeno i potpuno postignuto (o čemu piše kao o šestoj dužnosti). Dakako, novinar mora ispravno težiti k postizanju ne samo profesionalnoga ugleda nego i materijalnih sredstava za dostojan život (sedma dužnost), dok je osmo načelo da mora biti dosljedan istinitom, razboritom i promišljenom sudu vlastite savjesti unatoč mogućim suprotnim i proturječnim prilikama. Na predzadnjem, devetom mjestu Brajnović ističe da novinar ima “moralno pravo na

⁵ Hrvatske novinare građani ocjenjuju kao pismene, razumljive, no tendenciozne, sklone manipulaciji, senzacionalizmu i isticanju loših vijesti, istaknula je prilikom predstavljanja rezultata istraživanja o vjerodostojnosti novinara na Fakultetu političkih znanosti (FPZ) direktorica nezavisnog istraživačkog centra Media Metar Vanesa Benković. Ona je, uz Igora Kanižaja, predstavila rezultate opsežnog terenskog istraživanja “Hrvatski novinari i mediji u očima građana: vjerodostojnost, povjerenje i utjecaj” koje je u povodu 47. obljetnice FPZ-a provela agencija Media Metar na reprezentativnom uzorku od tisuću građana u prosincu 2009. Govoreći o stupnju povjerenja u medije, Benković je istaknula da građani najviše vjeruju internetu, radiju i televiziji. Kada se izvještava o politici, najviše vjeruju radiju i internetu, a najmanje dnevnim novinama i televiziji. Građani osim toga najveći stupanj povjerenja imaju prema svjetskim medijima, a lokalnim medijima vjeruju više nego nacionalnim. Gotovo polovina građana (48,6%) smatra da su mediji pod apsolutnom kontrolom vlasnika i izdavača, a 78% građana smatra da treba zabraniti medij koji objavi neistinu, što je snažno upozorenje i medijima i njihovim vlasnicima. Dodala je kako, prema mišljenju građana (84,8%), novinari moraju biti stručno osposobljeni za svoj poziv. Također, građani od novinara najviše očekuju da budu kritičari nepravilnosti, da informiraju i budu savjetnici građana te čuvari demokracije, a najmanje žele da novinari budu pedagozi i odgajatelji. Građani (69%) ocjenjuju i da mediji forsiraju pesimistične teme, što je u suprotnosti s raširenim stajalištem da mediji forsiraju teme iz crne kronike jer to, navodno, žele građani. Igor Kanižaj s FPZ-a rekao je da hrvatski građani izrazito puno i često koriste medije: oko 400 minuta dnevno. No u isto vrijeme pada gledanost televizije, a raste slušanost radija te svake godine (od 2004. do danas) sve više opada čitanost tiskanih medija.

opstanak u odabranoj profesiji budući da je stalna promjena raznih aktivnosti i poslova u suprotnosti s profesionalnom stabilnošću“, dok na desetom mjestu navodi da novinar stalno mora težiti služenju drugima, a istodobno potpuno očuvati svoju profesionalnu slobodu (Brajnović, 1978: 44-45). Vrlo slično razmišljaju i Claude-Jean Bertrand (2007: 37) i Guido Gatti (1992: 124).⁶

U ovih deset točaka iznesene su dužnosti i etički aspekti svakoga profesionalca u odnosu na njegovu profesiju. Naravno, svaka profesija ima svoja specifična obilježja pa to vrijedi i za novinarstvo. No danas se profesiju često smatra – kako bi rekao Bertrand – poligonom za postizanje vlastitih uspjeha ili izvorom ekonomskog blagostanja (Bertrand 2007: 9).⁷ Štoviše, nisu rijetki slučajevi potpunog ili gotovo potpunog ponižavanja profesije zbog osobnih interesa, zbog rastuće amoralnosti vremena u kojem živimo (Franco, 1996), zbog subjektivnog i masovnog permisivizma po kojem je poštenje istrošeno te se pretvorilo u moderni tabu. Takvi se slučajevi javljaju i zbog mizernih nagrada i plaća, nehumanih poslovnih odnosa i pretjerane zakonske regulative.

INTELEKTUALNO I ETIČKO “ZDRAVLJE” PROFESIONALCA

Svi mi znamo da je u nekim razdobljima, mjestima i medijima zbog neznanja ili osrednjosti, nečasnih ili moralno sumnjivih metoda, skandaloznih, izmišljenih ili nepotpunih vijesti novinarska profesija gubila ugled.⁸ U neko su doba, piše Bertrand, čak i “medijski profesionalci na spomen deontologije reagirali prezivom šutnjom ili kakvom bijesnom replikom” (Bertrand, 2007: 11). Brojni uzroci smanjivanja vjerodostojnosti struke postoje i danas, a oni će se “uvijek javljati dokle god budu postojale ekstravagantne ideje o novinarstvu kao o poslu koji se bavi javnim šaputanjima, optuživanjima i nezadovoljstvom sa svime što je utemeljeno, ili kao o neutralnoj profesiji koja je etički hibridna i ravnodušna prema dobru i zlu. Takvo poimanje novinarske profesije protivno je dobrom glasu i ugledu izvjestiteljskog posla koji je sam po sebi dostojan poštovanja cjelokupne društvene zajednice“, piše Brajnović (1978: 257). U današnje vrijeme slučajevi neznanja, laži ili korištenja ne baš časnih metoda izolirani su primjeri, pa se stoga odnose više pojedinačno na nespособne profesionalce ili na medije u kojima rade nego na cijelu profesiju. U tome se slažu i Brajnović i Bertrand koji ističe da su danas novinari sve obrazovaniji, a i “sve su brojniji oni

⁶ “Baviti se deontologijom znači govoriti o dužnostima novinara. Te dužnosti impliciraju prava koja ljudi iz medija posjeduju kao ljudska bića i kao praktičari jednoga osobitoga zanimanja. Zakon im, uostalom, često jamči neka od tih prava, a ukazuju na njih i neki kodeksi. To su pravo na dostojnu plaću, pravo da budu informirani o redakcijskoj politici i konzultirani prije neke važne promjene u upravljanju, pravo da odbiju zadatak koji se kosi s njihovim uvjerenjima ili deontologijom, pravo na pristup informacijama itd. Kao predstavnici javnosti, oni idu kamo ona ne može masovno ići, čine što ona ne može činiti: uživaju posebna prava, ali im valja polagati račune.” (Bertrand, 2007: 37)

⁷ “Prema Eugenu Robertsu, glasovitom direktoru dnevnih novina, “listovi se, osim izuzetaka, usredotočuju na povećanje dobiti kako bi se sviđeli dioničarima.” Rezultat je činjenica da u toj zemlji jedna grupa novinskih nakladnika može ostvariti gotovo 25% profita (Gannet), a jedna televizijska stanica i do 50%. Cilj medija ne može biti isključivo zarađivanje novaca, kao ni to da su jednostavno slobodni: sloboda je nužan, ali ne i dovoljan uvjet. Cilj koji valja postići jest imati medije koji će valjano služiti svim građanima. Posvuda je industrijaliziranom Zapadu privatni mediji odavna uživaju političku slobodu, a usluge koje pružaju svejedno su vrlo često ispod svake kritike.” (Bertrand, 2007: 9)

⁸ S tim u vezi vrijedno je pročitati esej Antuna Branka Šimića “Žurnalizam”, objavljen u *Sabranim djelima*, knj. III, Znanje, Zagreb, 1960., u kojemu se iznose najčešće negativna stajališta o novinarima i medijima različitih autora: od Schopenhauera do Kierkegaarda, od Balzaca do Baudelairea. Evo što je rekao Georg Chr. Lichtenberg (1742. – 1799.): “Uveo sam novine od prošle godine, ne da se opisati kakva je to lektira: 50 dijelova ispraznih nada, 47 dijelova krivog proricanja i 3 dijela istine. Ova mi je lektira vrlo snizila vrijednost novine od ove godine, jer mislim: kakve su bile lanjske, tako će biti i ove.”

koji svoje dužnosti žele izvršavati kako treba i koji žele veći društveni ugled. A u tom nastojanju većini teško pada kada mora ispaštati pogreške manjine.” Mediokriteti u medijima nanose štetu “čak i onima koji su za njih odgovorni. Vlasnici gotovo svuda doživljavaju pad prodaje novina i vremena provedena u gledanju glavnih kanala. I oglašivači drže do vjerodostojnosti medija u koji stavljaju reklamu” (Bertrand, 2007: 11-12).

Ipak, kao i u drugim profesijama, i u novinarstvu pojedinačna neetičnost – ili bolje rečeno – nemoralnost nekoliko traumatiziranih, umišljenih ili amorfnih profesionalaca baca sjenu na novinarstvo u cjelini, naročito kada je riječ o reprezentativnom ili monopoliziranom mediju (Gatti, 1992: 125).

Kada se pak, s druge strane, s etičkoga stajališta gledano, novinarski posao obavlja bezvoljno i apatično, a novinarstvo počesto pretvara u dvije radnje na računalo (*copy – paste*), onda “ono može postati uzrokom nemoralnog ponašanja prema vlastitoj profesiji čiji ugled ovisi, i na tome insistiram, o dobrom glasu i ugledu osoba koje ju obavljaju. U novinarskoj profesiji duboko je ukorijenjeno etičko i intelektualno zdravlje. Ono se očituje u volji za radom, u sposobnosti brzog i ispravnog razmišljanja, u razlikovanju mogućeg od nemogućeg, dobrog od lošeg, bitnog od nebitnog”, kaže Brajnović (1978: 258). Očituje se i u mentalnoj agilnosti i u osobnosti koja je svojstvena i profesiji i profesionalcu. Iako se u svom poslu izvjestitelj obraća društvenoj zajednici, rezultat njegovu rada ne bi trebao imati ništa zajedničko s agitiranjem. Pravi novinar bio je i još uvijek jest (u današnje vrijeme još više) negacija onog “intelektualca” za kojeg je Charles Peguy rekao da se nalazi svugdje i u svemu, kao još jedna osoba unutar “ogromne mase ljudi koji imaju osjećaje i misli drugih” (Brajnović, 1978: 258), ali pritom ne posjeduju ništa originalno.

Da bi vratili izgubljeni – ili barem ozbiljno nagriženi – ugled, čast i vjerodostojnost, novinari ne smiju biti “potpune neznalice”. Tako ih je naime prije više od jednog stoljeća nazivala francuska intelektualna elita zbog njihova slabog kulturnog obrazovanja. Novinar ne smije biti ni prosječan pisac koji od svega zna pomalo, koji možda i piše dobro, ali koji ništa ne poznaje temeljito.⁹ Današnje prilike od novinara zahtijevaju specijalizaciju kako u novinarskoj tehnici tako i u tematici pisanja koja mu se povjerava. Ponekad on mora biti istraživač društvenih i javnih odnosa općenito, afirmirajući se kao sigurni poznavatelj problema i tema koje obrađuje, a ujedno i sposoban izvještavati zanimljivo, istinito i uvjerljivo, a Bertrand dodaje i kompetentno (Bertrand, 2007: 11). Ako novinar, stekavši povjerenje javnosti, ima pravo od društva očekivati potporu i poticaj, isto tako ima obvezu pronaći, primijeniti i iznijeti uzroke i povode vijesti koje objavljuje, priča koje svjedoči i različitim aspektata ljudskog života i društvene zajednice. Jednom riječju, novinar mora ispravno i objektivno prikazati činjenice, probleme i dileme svakodnevnog života društve-

⁹ Ferdinand Lassale piše: “Ako hiljade novinara sa stotinama hiljada glasova udahnjuju svaki dan narodu svoje stupidno neznanje, nesavjesnost, eunušku mržnju protiv svega što je istinito i veliko u politici, umjetnosti i nauci, narodu, koji se s vjerom i pouzdanjem maša za ovim otrovom, jer misli da će se tako duhovno ojačati, e onda se mora duh ovog naroda upro-pastiti... Ni najobdareniji narod na svijetu ne bi nadživio taku štampu! Pisac koji ima časti prije bi dopustio da mu odsijeku ruku nego da kaže protivno od onoga što misli; ili kad se već bavi pisanjem da ne kaže ono što misli. Ne može li to nikako i ni na koji način izvršiti, onda će se radije povući i neće pisati. Kod novina se to nikako ne može dogoditi, jer su novine lukrativni posao. Ovi moderni rojnici, s perom u ruci, ovaj duhovni proletarijat, ova stajaća vojska novinara, stvara javno mišljenje i zadala je narodu dublje rane nego stajaća vojska soldata... Ja sam pokazao da se štampa morala svakako pokvariti što je pod izgovorom da se bori za duhovne interese, postala zbog oglasa industrijskom novčanom spekulacijom. Ako netko hoće zaslužiti novaca, neka fabricira koton ili sukno, ili neka igra na burzi. Ali da se radi novaca truju zdenici narodnog duha i da se u narod lije svaki dan duhovna smrt iz hiljadu cjevici, to je najveće zločinstvo” (A. B. Šimić, *Sabrana djela*).

ne zajednice. "Da bi sačuvali ugled i nezavisnost, mediji se moraju prožeti svojom prvom odgovornošću: valjano služiti narodu." (Bertrand, 2007: 10)

Pogrešno bi bilo, kako upozorava Juan Antonio Giner, pretvoriti "svijet komunikacijskih sredstava" u "područje isključivo namijenjeno pustolovima, zaljubljenicima i dobrovoljcima" (Brajnović, 1978: 260).

Što se tiče novinara, nekad su, osim nekoliko velikih pera, bili tek krotka piskarala, dok se danas njihovo zanimanje sve više približava slobodnoj profesiji. Na raspolaganju su im specijalizirano sveučilišno obrazovanje, strukovne udruge, kodeksi deontologije. Prvo o čemu se kao "profesionalci" moraju brinuti jest da valjano služe svojim klijentima. (Bertrand, 2007: 21)

OSNOVNI CILJ INFORMIRANJA: ISTINA

Osim adekvatne, čisto intelektualne izobrazbe današnjim i budućim novinarima potrebna je i ona humana i humanistička. Samo će se tako držati osnovnoga cilja informiranja: spoznati, objaviti, priznati i braniti istinu. Razdvajati istinu od informiranja ili informiranje od istine – što danas srozava ugled i vjerodostojnost novinarske profesije – bilo bi slično pokušaju razdvajanja slane od slatke vode na ušću rijeke u more. Istina novinarima može pomoći da samokritično pogledaju tko su i što su danas, da se unatoč kritikama i gubitku vjerodostojnosti i danas ponašaju mudro i samokritično razmisle o onome što i kako svakodnevno čine.

Takva sposobnost može biti besplatan dar, talent ili, kako bi rekao Kant, superiornost spoznajne moći koja ovisi o sklonostima subjekta. Stoga ovaj osjećaj za shvaćanje istine može imati i "primatelj" (čitatelj, slušatelj ili gledatelj) ili bilo koja osoba koja njeguje takav talent. Ali dok ga jedan "primatelj" može imati, profesionalac u informiranju ga mora posjedovati. Može li ga dobiti zahvaljujući nekom talentu? "U određenom smislu i u određenoj mjeri da, ukoliko sama profesionalna vokacija podrazumijeva niz sklonosti i sposobnosti subjekta." (Brajnović, 1978: 264-265) Ova se sposobnost može steći i konstantnim vježbanjem odnosa prema sebi samome i odnosa prema drugima. Tako će novinar, kao mudar čovjek, s podjednakom mirnoćom znati primati pohvale za svoj rad i podnositi uvrede kojima je često izložen, svjestan da je svaka vrsta novinarstva koje je dostojno tog imena usluga u službi društva. Postmoderni društvo nastanjeno je pojedincima koji doduše žive s drugima, ali ne i za druge. Novinar ne može biti takav. On je predstavnik javnosti i ide kamo ona masovno ne može ići, čini što ona ne može činiti: budući da uživa posebna prava, valja mu za njih polagati račune. A njegova se vjerodostojnost onda pretvara u dimenziju zajedničkoga povjerenja. A vjerodostojnost, kako kaže Thomas Bauer, društveni je kapital koji se dijeli kroz međusobno poštovanje i interes partnera koji uzajamno djeluju (Bauer, prema Malović, 2007: 32).

ZAKLJUČNE MISLI

Ako u nekim slučajevima prihvatimo kritiku javnosti u odnosu na novinare i medije, a u drugima je ne prihvatimo, onda to znači da postoje dobri i loši mediji ili dobro i loše novinarstvo. "Pridjeve *dobar* i *loš* ne treba drastično razdvajati, što je u stvarnosti slučaj, budući da u praksi 'dobro' novinarstvo može imati 'loših elemenata', kao što i 'loše' novinarstvo može imati 'dobrih elemenata'." (Brajnović, 1978: 83) U svakom slučaju riječ je o sudovima etičkog karaktera (Labaš, Uldrijan, 2010: 85-106). Novinarstvo je pak jako širok, heterogen i djelomično nepredvidiv pojam, tvrdi Brajnović. Od većine drugih profesija razlikuje se po tome što nema samo jedno radno mjesto – uredništvo – jer se radno mjesto novinara nalazi na svim onim mjestima na kojima se događa nešto što bi moglo biti zanimljivo i korisno za druge, za javnost i društvo. Stoga je i shvatljivo da u svim prilikama novinari ne mogu savršeno djelovati, to jest savršeno ostvarivati svoje zadaće, zato što je informativni "materijal" što ga po profesionalnoj dužnosti novinar mora prenijeti i objaviti velik i različit. A novinar to ne bi mogao kada bi bio površan, neobrazovan, osrednje inteligencije, kada ne bi bio vjeran sebi i profesiji i kada ne bi razmišljao o vlastitoj odgovornosti. "Naprotiv, profesionalac koji je pripremljen za obavljanje informativne profesije, koji je svjestan svojih obveza i koji ima jasne etičke kriterije i čvrstu volju da čuva svoje i tuđe, kao i profesionalno dostojanstvo, lakše će svladavati prepreke" i znat će upotrijebiti moćno oružje koje ima u rukama – informacije – za dobro, mir i materijalni i duhovni napredak naroda, kao i za postizanje stvarne slobode i pravde za sve (Brajnović, 1978: 84-85). Novinari trebaju biti čestiti i pravedni, a iznad svega moraju voljeti istinu (Labaš, 2006: 53-68). Samo ako će biti vjerni sebi samima i istini, vratit će i ugled i vjerodostojnost svojoj profesiji. Zato novinar treba obavljati svoje dužnosti, ističe Brajnović, prema ispravno oblikovanoj savjesti i s dubokim smislom za odgovornost, te pod svaku cijenu izbjegavati laž, izmišljenu ili neprovjerenu "informaciju". Da bi vratili vjerodostojnost struci, novinari jednako tako moraju poštovati svoje obveze, ali i biti svjesni svoga odnosa s pojedincima i društvom te njihovih osnovnih prava. Novinar "ne smije postati špijun ili doušnik, i uvijek mora poštivati danu riječ. Novinar se mora obvezati da će njegova profesionalna dužnost kao i njegov privatni život u svakom trenutku odgovarati ugledu i mjestu koje on i njegova profesija imaju u društvu i da će u svom novinarskom radu poštivati i ispunjavati opće moralne norme koje vrijede u svakom društvu" (Brajnović, 1978: 85). Pobijanje ovih osnovnih aspekata novinarske deontologije značilo bi priznati da je novinarska profesija "samo šarlatanstvo u službi mračnih, iskrivljenih i protudruštvenih ciljeva. Napokon, to bi značilo lišiti ugleda i potpuno okaljati jedno ugledno, potrebno i plemenito zanimanje" (Brajnović, 1978: 86). Dobro je i potrebno o tome razmišljati, ne tražeći isprike da su stvarnost i svakodnevna praksa "nešto drugo", da su različite, pa je zbog toga etičko ponašanje samo "pusta teorija". Čovjek naime može promijeniti svoju praksu, no ne može promijeniti načela koja intimno i racionalno prepoznaje kao pravedna i vrijedna. Zato nikada "ne bi smio bez razmišljanja činiti ono što čini, a da ne zna zbog čega to čini, a još manje kao profesionalac, čak niti kada njegovo zanimanje zahtijeva brzu odluku, kao u slučaju novinara" (Brajnović, 1997: 289).

Literatura

- >Bertrand, Claude-Jean (2007) *Deontologija medija*. Zagreb: ICEJ – Sveučilišna knjižara.
- >Bocheński, Joseph M. (1997) *Uvod u filozofsko mišljenje*. Split: Verbum.
- >Brajnović, Luka (2001) *Despedidas y encuentros. Memorias de la guerra y el exilio*. Pamplona: Ediciones Universidad de Navarra.
- >Brajnović, Luka (1997) Nauka o dužnostima novinara kao moralnoj obavezi, *Hrvatska revija* 47 (2): 272-289.
- >Brajnović, Luka (1978) *Deontologia periodistica*. Pamplona: Ediciones Universidad de Navarra.
- >Franco, Vittoria (1996) *Etiche possibili. Il paradosso della morale dopo la morte di Dio*. Roma: Donzelli Editore.
- >Gatti, Guido (1992) *Etica delle professioni formative*. Torino: ElleDiCi, Leumann.
- >Gavranović, Ante (2006) Zašto ne razgovaramo o eroziji profesije, *Novinar* (3): 4-5.
- >Kant, Immanuel (1999) *Metafizika čudoređa*. Zagreb: Matica hrvatska.
- >Koprek, Ivan (1992) *Korak za smisao: Antropološko-etičke studije i eseji*. Zagreb: Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove.
- >Labaš, Danijel, Uldrijan, Ivan (2010) Može li dobro novinarstvo biti nemoralno? Pitanje odnosa kvalitete, etike i medijske pismenosti, str. 85-106, u: Labaš, Danijel (ur.) *Mediji i društvena odgovornost*. Zagreb: Hrvatski studiji.
- >Labaš, Danijel (ur.) (2009) *Novi mediji – nove tehnologije – novi moral*. Zagreb: Hrvatski studiji.
- >Labaš, Danijel (2006) Novinarstvo pred zahtjevom istine, *Riječki teološki časopis* 14 (1): 53-68.
- >Levinas, Emmanuel (1961) *Totalité et Infini. Essai sur l'extériorité*. La Haye: M. Nijhoff.
- >Lovrić, Ivo (2009) Javnost i politička komunikacija u uvjetima novih medija, str. 95-110, u: Labaš, Danijel (ur.) *Novi mediji – nove tehnologije – novi moral*. Zagreb: Hrvatski studiji.
- >Malović, Stjepan (ur.) (2007) *Vjerodostojnost novina*. Zagreb: ICEJ – Sveučilišna knjižara.
- >Marinković, Gojko (2006) Zahuktava se prvenstvo Hrvatske u medijskoj gluposti, *Novinar* (3): 7.
- >Masle, Antun (2006) Marketinški apetiti izdavača, *Novinar* (3): 13.
- >Stipetić, Radovan (2006) Silovanje vijesti, *Novinar* (3): 11.

Internetski izvori

- >http://www.matica.hr/HRRevija/revija2010_1.nsf/AllWebDocs/HRVATI_U_MADRIDU_ (29.06.2010.)
- ><http://www.unav.es/fcom/actividades/brajnovic01.htm> (29.06.2010.)
- ><http://www.unav.es/fcom/brajnovic/> (29.06.2010.)

LUKA BRAJNOVIĆ – FROM FIDELITY TO ONESELF TOWARDS CREDIBILITY OF PROFESSION

Danijel Labaš

ABSTRACT *In certain periods, at certain places and in certain media, the reputation and credibility of the journalistic profession has suffered for a number of reasons, including ignorance, mediocrity, dishonorable or morally questionable methods of journalists, or scandalous, fabricated or partial news stories. This is the opinion of Luka Brajnović, whose reflections in a comparative analysis with other authors comprise the “contemplative axis” of this article. The fundamental task and goal of this article is to present and analyze Mr Brajnović’s reflections on the possibility of saving or restoring the reputation and credibility of the journalistic profession. Journalists and the media will not be able to restore credibility as long as extravagant ideas exist about journalism as a profession that deals with “public whispering, accusations and dissatisfaction with everything that has been established, or as a neutral profession that is ethically hybrid and indifferent towards good and evil”. Such an understanding of the journalistic profession runs against a positive image and reputation of journalism, a field which is in itself worthy of respect of the entire public. In journalism, just as in other professions, unethical behavior on the part of a small number of journalists and media outlets casts a shadow on the journalistic profession as a whole, causing the reputation of the profession to become dependent upon a positive image and the reputation of those individuals working in it. As results of this article show – which for the first time analytically approaches the scientific arguments and reflections of Mr Brajnović in the Croatian public sphere – ethical and intellectual health, which can restore credibility to the journalistic profession, are the very elements rooted deep inside of it.*

KEY WORDS

LUKA BRAJNOVIĆ, JOURNALISM, MEDIA, CREDIBILITY, REPUTATION, ETHICS

Author Note _____

Danijel Labaš :: University of Zagreb, Croatian Studies, Croatia :: dlabas@hrstud.hr